

Отворено писмо до Министерството на образованието и науката, Националния инспекторат по образованието и Регионалните управления на образованието

Приобщаващото образование: екосистема за сътрудничество и подкрепа

Уважаеми дами и господа,

Приобщаващото образование е не просто нормативна рамка – то е основополагащ механизъм за изграждане на справедливо общество, което уважава и подкрепя потенциала на всяко дете. В този контекст, ние, участниците в кръглата маса „Включени в различието, изграждаме мостове“, представяме своите предложения за подобряване на системата. Те отразяват реалните нужди на училищните специалисти, родителите и учениците и целят изграждане на устойчива образователна екосистема.

Основни проблеми в системата на приобщаващото образование

1. Формален подход и липса на единна философия

Липсата на ясно и последователно прилагане на философията на приобщаващото образование създава сериозни затруднения при неговото практическо приложение. Въпреки че концепцията е заложена в Закона за предучилищното и училищното образование и Наредбата за приобщаващото образование, тя често остава на заден план. Вместо да се следва обща рамка, практиките се фокусират върху количествени показатели, формално съответствие и фрагментарни решения, които не отразяват истинските нужди на децата и училищата. Това води до хаос и до усещане за липса на структура, въпреки че такава съществува. Важно е решенията и политиките да се основават на пирамидата на потребностите на децата (80%, 15%, 5%), която е в основата на философията за приобщаващото образование. Само чрез този подход можем да гарантираме логичност, последователност и устойчивост на решенията, базирани на данни, като същевременно се запазва балансът между концептуалната рамка и конкретните казуси.

2. Административна тежест и липса на екипност

Прекомерната административна натовареност не само ограничава времето на учителите за работа с учениците, но и променя фокуса на системата – усилията на специалистите се оценяват основно чрез формално документиране, вместо чрез реалните резултати и напредъка на учениците. Тази бюрократична тежест обезценява положението на труд и успехите на учениците, което подкопава мотивацията на училищните специалисти и обезсмисля същинската цел на приобщаващото образование – подкрепа на децата и техните индивидуални постижения.

3. Ограничена институционална подкрепа

Институционалната подкрепа за училищата често е ограничена и недостатъчно адаптирана към реалните нужди на образователния процес. Вместо да се предоставят гъвкави и практически инструменти за справяне с индивидуалните казуси, се предлагат обобщени подходи, които не отразяват специфичните

особености и разнообразието на нуждите на учениците. Тази липса на контекстуализирани решения затруднява ефективното прилагане на приобщаващото образование и намалява неговото въздействие.

4. Разделение на отговорностите и взаимно неразбиране

Липсата на координация и ясно разпределение на отговорностите между различните участници в процеса на приобщаващото образование, съчетана с доминиращи властови отношения, създава значителни бариери пред неговото ефективно прилагане. Вместо да се изгражда среда на сътрудничество и взаимна подкрепа, различията в подходите и целите на институциите и практиките често водят до неразбирателства, които затрудняват реализирането на общата визия за приобщаване.

Препоръки за системни промени

1. Фокус върху подкрепа вместо инспекция

Училищата не трябва да бъдат подлагани на проверки и санкции, които стимулират култура на страх и избягване на отговорност чрез бездействие. Вместо това, инспекторатите следва да преориентират дейността си към предоставяне на целенасочена подкрепа, съобразена с индивидуалните нужди на всяко училище. Проблемите в училищата често са симптоми на недостатъци на системно ниво, породени от неефективни политики и практики. Усилията трябва да бъдат насочени към тяхното коригиране, за да се осигури стабилна основа за развитието на всяко училище.

2. Институции с „човешко лице“

Представителите на институциите трябва да бъдат видими и активно ангажирани на терен. Те следва да играят роля на мост между нормативната рамка и реалните нужди на училищата, работейки за изграждането на обществен договор за приобщаващо образование. Такъв договор трябва да бъде базиран на споделено разбиране за същността на приобщаването и стремеж към развитие, което подкрепя всеки член на обществото.

3. Свобода за намиране на най-добрите решения

Приобщаващото образование изисква гъвкави, контекстуални решения, които отразяват спецификата на всяка ситуация. Всички участници – от министъра до учителя – трябва да разполагат със свободата да признават сложността на казусите и да се чувстват професионално задължени да търсят най-добрите възможни решения. Стандартизираните подходи често се оказват неефективни в реална практика и не отговарят на разнообразието от нужди и контексти.

4. Създаване на устойчива екосистема

За ефективно приобщаващо образование е необходимо активно участие на всички заинтересовани страни – детето, училището, семейството и общността. Това изисква междусекторно сътрудничество, реално включване на родителите в процесите на подкрепа и насърчаване на учителите да разработват иновативни подходи, отговарящи на индивидуалните нужди на учениците. Такава екосистема трябва да бъде гъвкава и устойчива, за да гарантира дългосрочен успех.

5. Радикално намаляване на документацията

Административната тежест, свързана с документацията, трябва да бъде значително намалена, а в дългосрочен план – сведена до минимално необходимото. Напредъкът на децата трябва да се оценява чрез практически

наблюдения, реални резултати и професионална преценка, основана на здрав разум. Формалното документиране не бива да замества истинската работа с учениците. Намаляването на документацията ще освободи време и ресурси за смислена педагогическа дейност.

Заклучение

Приобщаващото образование може да бъде устойчиво и ефективно, когато се основава на доверие, подкрепа и сътрудничество. Успехът му зависи от активната и водеща роля на институциите, която им се полага. Те трябва да използват образованието като мощен механизъм за намаляване на нарастващите неравенства в обществото и за осигуряване на подкрепа за всяко дете, независимо от неговите индивидуални нужди и контекст. Призоваваме отговорните институции да предприемат конкретни действия, които да отговорят на тези предизвикателства и да създадат справедлива и приобщаваща образователна система.

С уважение,

Участниците в кръглата маса „Включени в различieto, изграждаме мостове“

***Приложение 1: Списък с конкретни предложения към отговорните институции от участниците в кръглата маса.**

Организатор на кръглата маса: Факултет по педагогика, СУ „Св. Климент Охридски“ и Сдружение за споделено учене ЕЛА